

IAN MOORE

SMRT I SIR

Nakladnik:

Koncept izdavaštvo j.d.o.o.,
Borongaj aerodrom 12, Zagreb

Za nakladnika:

Daniel Đurđevac

Urednik:

Branko Matijašević

Lektura:

Mihaela Kolar

Korektura:

Mirna Pucelj

Grafičko oblikovanje:

Blid

Dizajn korica:

Studio 2M

Tisak:

Og grafika d.o.o., Jastrebarsko, travanj 2025.

Death and Fromage

Copyright © 2022 Ian Moore
All rights reserved.

Copyright © za hrvatsko izdanje: Koncept izdavaštvo 2025.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije biti objavljen ili pretisnut bez prethodne suglasnosti nakladnika i vlasnika autorskih prava.

ISBN 978-953-8326-89-9 (meki uvez)

ISBN 978-953-8326-90-5 (tvrdi uvez)

Cip zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001264945 (meki uvez) i 001264946 (tvrdi uvez)

IAN MOORE

SMRT
i sir

MISTERIJ U DOLINI FOLLET

S engleskoga prevela
Sanja Ščibajlo

KONCEPT
IZDAVAŠTVO

Za mojeg tatu, koji me je naučio voljeti film

Prvo poglavlje

Richard Ainsworth izgubio je tlo pod nogama, a bogme i Rudobnost. A ako nastavi piti taj izvrсни *sauvignon blanc* ovim tempom, vjerojatno će izgubiti i svijest. Ukusan jelovnik soareje kojom se slavilo otvorenje restorana Les Gens Qui Mangent i koja se poklopila s obećanim povratkom Valérie d'Orçay činio se predobrim da bi bio istinit. A takvim se i dokazao. Zato je Richard sada sjedio upadljivo sâm za stolom za dvoje, okružen svim mjesnim velikodostojnicima iz pedesetkilometarskog radijusa doline Follet izgledajući, kako je to Humphrey Bogart rječito izrekao u *Casablanci*, "kao čovjek kojemu je netko iznutrice izgurao kroz usta".

Pokušao se suzdržati od još jednoga gutljaja vina izbjegavajući pogledati blistavu kristalnu čašu prije nego što je pokleknuo pred njezinim šarmom slegnuvši ramenima kao da želi reći: "Ma, zapravo, tko ga šiša?" Pored njega se odmah stvorio konobar, hitar kò osa na pikniku, i napunio mu čašu s izrazom lica koji je istovremeno uspio biti mrtvački ozbiljan i prijeziran. *Pariški konobar*, pomislio je Richard, dobro upućen u tajnu umjetnost uglađenog posluživanja isporučenog neprobojnim, gotovo otrovnim zamjeranjem.

"Hoćemo li na eks, *monsieur*?" upitao je čovječuljak zajedljivom prijetvornošću ni ne pogledavši u njega. Obraćanjem

na engleskome potvrdio je svoje pariške kvalifikacije u koje sad više nije bilo nikakve sumnje, svoju nadmoć profesionalca dovedenoga u gradić zbog otmjene večeri otvorenja, profesionalca koji kao da je govorio: “Bolji sam od tebe.”

“Ma samo naprijed.” Richardova je živjivalnost bila usiljena. Želio je odgovoriti na francuskome, samo kako bi tom čovjeku dao do znanja da se njega ne može naguravati kao krpu, no nagoni je odgovorio na engleskome, kao što je svaki prokleti u Parizu obučen konobar i znao da hoće. Kako je uopće mogao znati da je on Englez? Nije baš da je Richard hodao uokolo s polucilindrom na glavi i čajnikom pod rukom. Čak se i jako potrudio oko svojega francuskoga otkako se doselio u Francusku i baš je stekao pravu razinu tečnosti, znajući da punokrvnom poliglottu nikada ne vjeruju do kraja, posebno engleskomu, a šaljivo je prevođenje ionako uvijek bilo dobar način za konverzacijsko probijanje leda. Ponekad se čak pretvarao da zna manje nego što je doista znao, samo kako bi pokrenuo stvari. Možda je problem bio u njegovu odijelu koje nije nosio godinama i koje je, rekli su mu, jako englesko. Nije imao pojma jesu li mu time željeli udijeliti kompliment ili ne, i nije mu baš bilo stalo saznati pravu istinu. Francuzi su se jako divili engleskom “stilu”, no nije bio siguran da se u to ubraja i konfekcijsko odijelo kupljeno u Debenhamsu. Obično se nosio kao i svaki standardni sredovječni čovjek: otmjeno, ali ne napadno, možda samo rupicu u vesti daleko od toga da ga prozovu “zapuštenim”, čega se bojavao svaki novopečeni samac pomalo zašao u godine. No večeras je čak kod kuće ostavio uzicu na kojoj je oko vrata nosio svoje naočale za čitanje i koja je sprječavala da ih izgubi. Naravno da ih je sada redovito gubio, no uzicu je ostavio kod kuće na Valérien prijedlog, pa je to smatrao malom cijenom koju treba platiti.

Richard je slutio da njegovu engleštinu ne odaje nužno njegova pojavnost, već određena vibra, senzibilnost, vrlo opipljiva kvaliteta koja ga izdvaja od svih Francuza u prostoriji. Neugoda zbog boravka u otmjenu restoranu vrhunske kuhinje bila je ta

koja je odavala njegove korijene; dok su ga Francuzi prihvaćali prirodno i ponašali se kao da već samim svojim rođenjem imaju pravo biti ondje, Richard se osjećao izmještenim, gotovo nevrijednim te okoline, uljezom i varalicom kojeg će svakog časa raskrinkati. Da se izrazi grubo, Richardova se engleština isticala kao raspucana crvena svinjska kobasica na posteljici od gratiniranog krumpira.

No ako to ostavimo po strani, istinski je uživao u svojem životu u dolini Loire i svojoj ulozi recimo egzotičnog stranca u tome tihom svijetu polaganog tempa. Jedna od mještanki, prilično lakoumna i smušeno vesela Jeanine, koja je držala *boulangerie* u gradiću, rekla je da pomalo nalikuje na grofa od Granthama iz *Downton Abbeyja*, koji nikada nije gledao. No otada se uvijek trudio držati se dostojanstveno kada je kupovao *baguette* svoj svagdašnji što je, da budemo iskreni, zapravo bilo zamorno i nimalo njegov stil, jer više je bio naviknuo na neku vrstu dražesno uglađene zbunjenosti. Te se večeri jednostavno osjećao malo mrzovoljnim i to je bilo sve; nešto je nedostajalo. Naravno, svima je bilo očito što je bilo to nešto, dok je mjesto nasuprot njemu, sa svojim blistavim jedaćim priborom i praznim tanjurom, vrištalo "izvisio je". *Prokletstvo!*, pomislio je, gotovo slomivši stalak svoje delikatne vinske čaše. Kada će tih nekoliko žaljenja vrijednih žena u njegovu životu, čiji je broj u tom trenutku iznosio tri, uključujući njegovu otuđenu suprugu, zahtjevnu kćer i družbenicu za večeru koja se nije pojavila, kada će ga, dakle, prestati shvaćati doslovno i početi čitati između prokletih redaka? Nije baš otvoreno iskazao ozarenost kada je Valérie rekla da će doći i ostati, no nije se baš ni držao kao hladan granitni kip. Mislio je da se treba ponašati *cool*.

"Još jednom na eks, *monsieur*?"

Richard se napeo, ponovno spreman dosadnom priljepku od tog čovječuljka doskočiti na francuskome, no onda je pogrbio ramena i rekao šuplje: "Stvarno, već? Pa, zašto ne?"

Konobar je bocu držao za dno i stručno je nagnuo dok je lijevao vino u Richardovu čašu. Odloživši Pouilly-Fumé

natrag u kablíč s ledom i omotavši ubrus oko dugačkog vrata boce, kimnuo je i nagnuo glavu ustranu, gotovo kucnuo petama i sitnim se, elegantnim koracima počeo udaljavati vijugajući između stolova u potrazi za novom žrtvom koju će moći zlostavljati. Richard je sjedio nesretno i malodušno gledajući u bocu, u Didiera Dagueneaua ni više ni manje, što ga je napokon malo razvedrilo. Bilo je i gorih načina da izvisite, a on bi trebao biti ponosan što je uopće u mjestu uživao toliki ugled da ga pozovu ovamo. Odustao je oponašati Bogartovo ljutito režanje nakon nepojavljivanja Ingrid Bergman i prebacio se umjesto toga na vedriji stil Caryja Granta dok se pretvara da može podnijeti svaki udarac i time svima slama srce u *An Affair to Remember*, kada se Deborah Kerr ne pojavi na njihovu *rendezvousu* kod Empire State Buildinga. To mu je nakratko olakšalo: Richard je ponovno, kao što je činio još od svojih tinejdžerskih dana, pronašao utjehu i bijeg od stvarnosti u zlatnom dobu holivudske kinematografije. Zaključio je da bi se, kad već tako stoje stvari, baš mogao i zabaviti.

Ukusni je jelovnik za sada bio prilično dobar. Izgubio je već pojam o broju posluženih jela, bilo ih je osam, možda i više, omamljujući vrtuljak hrane u obliku jakobovih kapica prženih u tavi, prepeličjih jaja, sorbeta s đumbirom *pois gourmand* posluženog kao aperitiv, *kiwi granitea* kao čistača nepca, *raviolis de joue de veau avec soubise à l'oignon* kao glavnog jela... Richard nije bio nikakav stručnjak: restoranskom objedovanju ovoga kalibra obično je pristupao sa strepnjom na rubu straha, pa nije imao pojma je li taj jelovnik Michelinov standard ili ne. No itekako je znao da poslije osam jela — ili ih je bilo devet? — ni izdaleka nije bio sit. Zapravo, pomislio je osjetivši krivicu, pokušavajući potisnuti svoju engleštinu, bio je još uvijek gladan.

“*Monsieur?*” Onaj se konobar vratio nos držeći tako visoko da je riskirao ostati zaglavljnjen u jednom od stropnih ventilacijskih procijepa koji su ostali nepokriveni, što je bio, čini se, suvremen način uređenja restorana, gdje su sve te cijevi i cjevčice bivale izložene pogledu. Onaj Centar Pompidou trebao bi za mnogo

toga odgovarati. “Uskhorro ćemo poslužiti dezehrrrt, bi li *monsieur* zelio chrrrveno vino ili će ostati phrrri bijelom?”

Richard je znao prepoznati zamku kada na nju naiđe. “Vjerujem da se desert temelji na kozjem siru?”

“*Monsieur* je u phrrravu.” Nosnica mu se trznula.

“Onda ću se držati ovog izvrsnog *sauvignon blanca*, hvala vam, kao što je i red”, dodao je dostojanstveno i na francuskome.

Konobar je izvio obrvu, zbog nekog je razloga pucnuo prstima, kao na trenutak smeteni plesač *flamenca*, i otklizao.

Ta je mala pobjeda beskrajno razveselila Richarda, kao što male pobjede uvijek uspiju. Često je smatrao da male pobjede čine samu bit života, *moteur*, kao što bi rekli Francuzi. Ako je život rat i ako je poraz stoga neumitan, male usputne pobjede barem ti pružaju dojam da nisi izgubio s velikom gol-razlikom. Sada, kad je vino već lijepo učinilo svoje, i Valérieno je nepojavljivanje smatrao malom pobjedom, iako mu je bilo jasno da je to izvrtanje pogleda na situaciju na kojem bi mu pozavidio čak i nekiiskusni političar. Znao je da bi uživala u toj večeri, i u činjenici da je u središtu pozornosti. Njezina elegancija, držanje i ljepota budili bi zavist svake žene u toj prostoriji, a muškarci ne bi mogli odvratiti pogled s nje. Osim toga, zahvaljujući svojoj profesiji, jednim bi savršeno izvedenim kružnim udarcem noge, elegantno kao balerina, onomu umišljenom konobaru slomila vrat. Ah, što se može. Otpio je još gutljaj vina pa si sâm ponovno napunio čašu do vrha. Još jedna mala pobjeda.

“Richarde?” S izrazom krivice u očima podignuo je pogled vraćajući bocu u kablič, pomislivši da je po njega došao pripadnik službe sigurnosti zbog kršenja nekakvoga vinarskog kodeksa.

“Da? Ah, Noel.” Opustio se. Noel Mabit bio je neobičan čovječuljak, odjeven gotovo kao onaj konobar, što je bilo prilično nefrancuski, jer Francuzi u formalnom okruženju vole neformalnost. Noel se nagnuo nad Richarda, sklopljenih ruku. Richard nije mogao dokučiti što mu se točno ne sviđa kod Noela Mabita;

nitko to nije mogao, čak ni ona njegova dugogodišnja patnica od žene *madame* Mabit, koja je o njemu često govorila kao o svojem prirepku, koji joj baš ne bi pretjerano nedostajao kada ga jednom više ne bi bilo. On je jednostavno uvijek prisutan. U svakom je odboru, na svakoj funkciji, kao seoski ministar bez portfelja koji druge nagovara da se uključe u rad za dobrobit zajednice, iako zapravo sâm ne radi ništa.

“Richarde, jako mi je žao što te uznemirujem.” Napadno je pogledao u prazan stolac nasuprot njemu, na kojem je trebala sjediti Valérie. “Jesi li upoznao *monsieura* Augustea Tatillona?” Pokazao je na čovjeka iza sebe.

Richard nije bio upoznao *monsieura* Augustea Tatillona, no itekako je čuo za njega. Njegova reputacija jednog od najzajedljivijih kritičara restoranske ponude u Francuskoj značila je da se nad kulinarski svijet nadnosio kao olujni oblak, svemoćan i sposoban za posvemašnje uništenje. Već samo jedna njegova riječ značila je razliku između uspjeha i podbačaja. Kao što se izrazio jedan *chef* poznat po svojem nepoštovanju ikoga živoga, njegovo je pero bilo oštrije od japanskoga kuhinjskog noža. Tatillon je stajao iza Noela s izrazom dosade na licu, napućenih usana, hladna pogleda.

“Nisam imao to zadovoljstvo.” Richard je ustao i pružio ruku kritičaru koji je bio viši nego što je isprva mislio i vitak, na korak od toga da bude mršav, izgledajući kao da bi mu dobro došao pristojan obrok.

“Drago mi je”, mijauknuo je Tatillon, iako se doimao kao da bi Richardu najradije pljunuo pred noge.

“*Monsieur* Tatillon ima posla sutra ovdje u Saint-Sauveru i želi prenoćiti”, zagugutao je Noel. “Predložio sam mu tvoj šarmantni pansion, Richarde. Pretpostavljam da imaš mjesta...” Nije mogao a da ne mahne prema praznom stolcu. Richardov pansion, iako je Richard više volio francuski izraz *chambre d’hôte*, bio je prvenstveni razlog njegova ugleda u zajednici i na tome je bio zahvalan, no nije volio rezervacije u posljednji čas

jer su podrazumijevale promjenu plana, a to mu nikada baš nije išlo pod kapu. S druge strane, bilo je sasvim jasno da se Valérie, koja je rezervirala posljednju slobodnu od njegovih triju soba, neće pojaviti, a njemu bi boravak slavnog Augustea Tatillona u Les Vignesu došao kao orden na odoru, iako će to izvršiti prekomjeran pritisak na kvalitetu njegovih jutarnjih kroasana.

“Naravno,” rekao je, “bila bi mi čast.”

Noel je radosno pljesnuo rukama. “*Monsieur* je vrlo ljubazan”, rekao je Tatillon bolna izraza lica zbog kojeg se učinilo kao da mu je Richard upravo probio bubnjić nožem za trančiranje ribe. Krenuo je prema svojem stolu.

“Kako predivno!” Noel je bio izvan sebe od veselja. “Auguste Tatillon! Odsjeda ovdje u Saint-Sauveru! Nećeš nas iznevjeriti, zar ne, Richarde?”

Richard je ignorirao riječ “nas”. “Dakle, ovaj ovdje kritičar važniji je od Sébastiena Grosmallarda?”

“Od koga?” Noelov je pogled slijedio Tatillona dok je ovaj klizio između stolova kao da je na koturaljkama.

“Sébastien Grosmallarda, Noele. Našega slavnog *chefa* čiji restoran nosi tri Michelinove zvjezdice. Našeg domaćina.” Svjetla su se prigušila. “I evo ga upravo.”

Jedna su se kuhinjska vrata otvorila i kroz njih se izlilo svjetlo u sumračnu prostoriju. Iz toga je jarkog svjetla izronila jedna sjenka; *enfant terrible* francuske kuhinje, sada više sredovječno *terrible* nego što je želio priznati, no još uvijek bič božji kulinarskog establišmenta. Prošao je kroz vrata i svjetla su se malo pojačala. Bio je u svojoj kuharskoj bijeloj odori, tunici na dvoredno kopčanje otvorenoj ispod vrata, na kojoj se dugmad niže dolje srčano trudila ne popustiti pod pritiskom. Obrva mu se osula znojem, kovrčava mu se, do ramena duga kosa priljepila o čelo i doimao se iscrpljenim. U desnici mu je bio tanjur, koji je držao visoko, a pod ljevicom manji muškarac, kojeg je praktično nosio.

Prostorijom se prolomio pljesak, pa je zapljeskao i Richard. Bio je to dojmljiv ulazak — vrlo u Grosmallardovu stilu, rekli bi ljudi. Pljesak se utišao, a Grosmallard je zahvalio kimnuvši.

“*Mesdames et messieurs*,” zagrmio je i njegov je dubok, sonorani glas gotovo odjekivao odbijajući se od izloženih cijevi, “vratilo sam se kući!” Ponovno se prolomio pljesak i on je, podignuvši ljevicu uvis, pustio manjeg muškarca da stane na noge. Pričekao je da pljesak ponovno umine. “Ovo je”, visoko je podignuo tanjur, “jelo koje me je proslavilo! *Parfait de fromage de chèvre de Grosmallard!*” Naklonio se dok je pljeskanje odjekivalo i restoranska svjetla blistala u punom sjaju i odjednom se mjesto napunilo konobarima i konobaricama koji su se za sumraka postavili u položaje i sada na svaki stol polagali slavno jelo. “Samo što ga je ovog puta”, nadglasao je Grosmallard buku, “pripremio moj sin, Antonin!” Ponovno je podignuo Antonina pod pazuhu, no većina je ljudi u čudu zurila u krasotu pred sobom. Opisati to jelo kao *parfe-kremu* od kozjeg sira značilo bi omalovažiti ga.

Na bijelom se tanjuru doista nalazila krema od kozjeg sira, jajolika i glatka kao mramor. Pored je ležala mala cikla i pitica od maline; na pitici je ležao cvijet dragoljuba, krhak kao pahuljica. No teatralnost posljednjeg detalja, središnja drama jela koja je privlačila pogled, bio je glatki umak od bodljikave crvene borovnice popraćen dvama drugim elementima koji su ležali ispod svega. Doimao se na tanjuru kao savršen otisak ruke, savršen krvavo crven otisak ruke. Bio je veličanstven.

Svi su sjeli jesti i na prostoriju se spustila tišina. Puna udivljenja, uglavnom. Richard nije baš bio ljubitelj hrane kao umjetničkog djela, no ovo je doista bio zapanjujući rad, iako ga je podsjetio na pravi krvavi otisak ruke na zidu njegova pansiona zbog kojeg se i upoznao s Valérie. Nije znao odakle početi; bilo mu je žao uništiti takav *tableau* i osjećao je da i ostale muči ista bojazan, prije nego što je kolektivni duboki udah i uzvik: “Geronimo!” sve nagnao da prionu jelu. Zatim je brzo uočio još

nešto: ugođaj se u prostoriji promijenio. Začulo se mrmljanje, nezadovoljno mrmljanje, najprije s Tatillonova stola, a onda je čavrljanje, ne pozitivno, počelo dobivati na snazi.

“Promijenio je recept!” viknuo je jedan uzbuđeni uzvanik.

“To je svetogrđe!” vrisnuo je drugi. Pomislio je čak da je ugledao kako se jedna žena onesvijestila.

Odjednom je zavládala ópća ljutnja i pomutnja, prije nego što ih je iz kuhinje prekinuo vrisak od kojeg se ledi krv i koji je doputovao kroz cijevi dok buka ne samo što je ispunila prostoriju već je i okružila; iskonski jauk.

“Ubio si me!” začuo se bolan krik. “Ti. Si. Mene. Ubio!”

Richard je drhtavo uzeo čašu i upravo htio otpiti gutljaj vina, kada mu je ista maknuta iz ruke.

“Jesam li što propustila?” upitala je Valérie prije nego što je otpila gutljajčić, a njezine su oči zrcalile vino i blistanje svjetala.

Drugo poglavlje

Uzvanici su se polagano izlijevali iz sada sumornog restorana i hodali prema parkiralištu. Njihov je tihi šapat graničio s tišinom, no govorio je glasnije od vrištanja. Postojalo je vrijeme za ogovaranje i nagađanja, no ono nije bilo sad; ovo će gradić protresti do srži. Richard je primijetio da Noel Mabit zastajkuje, vjerojatno kako bi nekomu sada ponudio svoje usluge, no nitko nije želio razgovarati s njime. Osoblje je raščišćavalo pokušavajući ne proizvoditi previše buke; čak se i ona Richardova nemeza u obliku konobara doimala šokiranom. Ugledao je Augustea Tatillona kako ga čeka pored vrata s malim elegantnim kožnatim kovčegom u ruci. Da nije toga rezerviranog, otmjenog ozračja oko njega, nalikovao bi na evakuiranoga; hladan izraz njegova lica podsjećao je na strogog učitelja kojeg je razočarao najbolji učenik.

Izraz Valériena lica nije bio mnogo topliji. “Ovo je smiješno!” neprestano je govorila. “Stvarno, ti francuski muškarci!” Zatim je pogledala u Richarda i revidirala mišljenje u: “Muškarci!” općenito. Richard, pomalo mutan oko rubova zbog previše popijenoga visokokvalitetnog *sauvignon blanca*, nije imao ni najblažeg pojma o tome što je učinio da zasluži prijekor, no s obzirom na to da je otprilike opisivao cijeli njegov život odrasle osobe, u tome je uspio pronaći neku utjehu.

“Onda, što se dogodilo tvojem autu?” upitao je pokušavajući skrenuti s teme svoje nerazjašnjene krivice.

“Ne znam”, odgovorila je nemarno. “Stala sam pustiti Passepartouta da malo protegne noge i poslije toga ta stvar nije više željela upaliti. Morala sam čekati da me doteгле ovamo.” Kao i obično prebacivala se s engleskoga na francuski i natrag, no Valérien francuski naglasak pri odgovoru jače se čuo zbog njezine mrzovoljnosti.

Richard je zaboravio na Passepartouta, Valérienu razmaženu čivavu koja je svagdje išla s njom i Richarda neprestano promatrala nadutom sumnjičavošću, nimalo različito od konobara i kulinarskoga kritičara. “Pa gdje je Passepartout sada?”

“U tvojem autu-”

Richard je zinuo da je prekine.

“Da, Richarde, provalila sam u tvoj auto. Uopće nije bilo teško. Ne znam zašto se uopće trudiš zaključavati ga.” Gubila je strpljenje. “Ma, to je smiješno”, rekla je po deseti put. “Sve zbog nekakvoga glupog sira.” Jedan je uzvanik u prolazu čuo Valériene riječi i pogledao je kao da je upravo izgovorila svetogrđe. *Ovo je Francuska*, rekao je taj pogled, *i nijedan sir ovdje nije ‘glup’*.

Nijemu je atmosferu prekinuo još jedan urlik iz kuhinje koji je gotovo zatresao dvokrilna pomična vrata, koja su uglavnom skrivala ono što se događalo unutra. Zatim su se vrata naglo otvorila i gotovo tresnuvši o zid, za dlaku pogodila konobaricu nakrcanu tanjurima. Dovratak je ponovno ispunio imponzantan lik Sébastiena Grosmallarda; doimao se kao bik spreman probosti sve što mu se nađe na putu. Oči su mu bile jarko crvene, gotovo kao da je plakao, a u lijevoj je ruci držao bocu vina. “Uništen sam!” vrisnuo je, iako je to više bio grlen urlik. “Uropašten!” Polagano se ogledao po sobi tražeći metu.

“*Monsieur Ainsworth?*” Bio je to Auguste Tatillon koji je tapkao po Richardovu ramenu još uvijek prijezirna izraza lica, no napola ustrašeno pogledavajući Grosmallarda koji je i dalje

frktao na drugoj strani restorana. “Smijem li predložiti da ode-mo? *Monsieur* Grosmallard ima nezgodnu narav, skandal kojim se mora pozabaviti te intenzivno mrzi ovoga skromnog kritičara koji stoji pred vama.”

“Da, da, naravno”, rekao je Richard uzbuđeno, ne mogavši ni sâm skrenuti pogled sa slavnog *chefa* koji je na dovratku mahao rukama kao King Kong na vrhu Empire State Buildinga. “Smijem li vas upoznati s-”

“U vašem autu, naravno — oprostite, *madame*, ali bismo li mogli krenuti, molim?” Krenuo je prema izlazu s Richardom za petama prije nego što se okrenuo i uočio da se Valérie nije ni pomaknula. Nju nimalo nije impresioniralo Grosmallardovo dramtiziranje te se doimala savršeno voljnom to mu i dati do znanja, s poluosmijehom na licu, očiju gotovo punih sažaljenja prema onome što je smatrala patetičnom kreaturom ispred sebe, ranjenom zvijeri.

“Muškarci!” rekla je ponovno, dovoljno glasno da je čuje Grosmallard, iako je bio previše zaokupljen vlastitim očajem da bi registrirao njezine riječi. Richard se vratio, nježno je primio za lakat, dovoljno nježno da ne probudi njezine borilačke vještine, i poveo je prema vratima i vidljivo potresenom Augusteu Tatillonu koji ih je ondje čekao.

Noćni je zrak još uvijek bio topao, no njegova je čistoća odmah pogodila Richarda, pa se osjećao malo omamljenijim nego što je bio u restoranu. “Auto je ondje”, rekao je odlučno, kako ostali ne bi shvatili. Bio je parkirao prednjim krajem okrenutim prema cesti kako nitko ne bi vidio da planira prespavati u njemu, barem dok djelovanje vina ne popusti.

“Ne, *Richarde*, nije, premjestila sam ga. Nisam željela da ometaju *Passepartouta*.” Primila ga je pod ruku i pvela njega i Tatilliona koji ih je slijedio u suprotnom smjeru. Richard je ulovio Tatillonov pogled i ponudio svoje najbolje galsko slije-ganje ramenima, dajući do znanja kako ni u kojem slučaju nije nadležan. “Ja ću voziti, mislim”, rekla je Valérie ne dopuštajući nikakvu raspravu o toj temi.

Nekoliko trenutaka poslije krenuli su s parkirališta dok je Valérie proklinjala prastari prijenosni mehanizam Richardova olupanog 2CV-a. Tatillon se na prednjem sjedalu pogrbio koliko god mu je vlastita visina dopuštala, s Richardom protjeranim na neodgovarajuće i neudobno stražnje sjedalo pored Passepartouta koji, kao i obično, nije izgledao ni najmanje zadovoljan činjenicom što će s njime morati dijeliti isti prostor.

“Gros Ballard ne zna gdje vi živite, zar ne?” upitao je Tatillon neuspješno se trudeći skriti tjeskobu u glasu. *Taj se čovjek doimao užasnutim*, pomislio je Richard, nimalo nalik na ledeno hladni razarač reputacija koji je tjerao strah u kosti čak i najpoznatijim kulinarskim virtuozima; sada je već doslovno drhtao.

“Ne, mislim da ne zna.” Bio je sasvim siguran u to da Sébastien Gros Ballard nema pojma o tome tko je većina mjesnih uzvanika, a kamoli Richard Ainsworth, te da sasvim sigurno ne zna gdje on živi, no malo projiciranja osjećaja vlastite važnosti, s vremena na vrijeme, ne može štetiti. “Zar se doista toliko brinete zbog njega?” Richard je krenuo položiti ruku na kritičarovo rame ne bi li ga utješio; nažalost, odlučio se za to baš kada je Valérie malo prebrzo skrenula za ugao, zbog čega se automobil nagnuo nadesno. Richard je za dlaku promašio Tatillonovo rame, umjesto toga rukom je naglo kliznuo preko vrha njegove glave i na svoj posvemašnji užas sasvim s njega pomaknuo muškarčev tupe. Odmah je ponovno sjeo, osjećajući se vrlo neugodno, no tupe mu je ostao prilijepljen za dlan. Tresući rukom, pokušao ga se riješiti, što je uzбудilo Passepartouta koji je stvarčicu smatrao malo manjim suparnikom i počeo lajati na njega, usput keseći zube. Kako bi spriječio psa da se upusti u borbu, Richard je uspio baciti tupe prema prednjem dijelu automobila, gdje se zalijepio za suvozačku polovicu vjetrobrana. Jezovito je podsjećao na pregaženu crkotinu i sve natjerao u neugodnu tišinu. Čak je i Passepartout zabio glavu duboko u svoj skupocjeni putni ležaj. Vrlo polagano Tatillon je odlijepio svoju lažnu kosu s vjetrobrana, pogledao u nju i rezignirano uzdahnuo. Doimao se čovječnim prvi put otkako ga je Richard ugledao.

“Možda me sada Grosmallard,” rekao je Tatillon polagano, bez ikakve nabusitosti i odsječnih tonova, “čak i da zna gdje stanujete, neće prepoznati.”

“Muškarci!” rekla je Valérie ponovno, iako ovog puta s mnogo manje otrova u glasu. “Ionako izgledate bolje bez njega, moram reći”, dodala je nemarno.

Tatillon je tupe zagladio rukom, što se Richardu činilo kao da miluje zamorca. “Hvala vam, *madame*.” Tatillon je zvučao izmoreno. “Sklon sam složiti se s vama, no to je moja krinka, ako baš hoćete, moj štit. S time na glavi ja sam Auguste Tatillon,” vratio se svojem odsječnom, prijezirnomo načinu izražavanja, “restoranski kritičar kojega se svi boje.” Zatim je pogledao kroz suvozački prozor i ugledao vlastiti odraz. “Bez njega se ne moram pretvarati”, dodao je tiho, s nijansom melodrame u glasu.

Pa, ovo je baš neugodno, pomislio je Richard. Naslutio je da Valérie žarko želi nastaviti svoj napad na muškarce i na njihovu, u to uopće nema sumnje, apsurdnu taštinu. Bilo je to nešto što ne bi branio po svaku cijenu, no osjetio je da bi promjena teme mogla raščistiti zrak.

“Trebala si mi poslati poruku”, rekao je, “kada ti se auto pokvario. Mogao sam doći po tebe.” Da je bio potpuno trijezan, možda bi osjetio iznenadni mraz u automobilu. “Nisam baš posebno uživao objeđujući posve sâm. Ne znam kako vama to uspijeva, *monsieur* Tatillon. Osjećao sam se kao da svi bulje u mene...”

Tatillon je okrenuo glavu, zinuo da nešto odgovori, no onda su ga prekinuli. “Poslala sam šest pisanih poruka, Richarde, i dvije govorne. Mislila sam da ti je itekako dobro sasvim samome.”

Dakle, u tom je grmu ležao zec. Muškarci su je iznevjerili, ili *muškarac*, u ovom slučaju, s time da je Richard predstavljao cijeli muški rod.

“Ionako ih ne bi primio”, promrmljao je Tatillon i dalje sumorno gledajući kroz prozor. “Grosmallard mrzi društvene mreže, pa plaća velike novce da se u njegove restorane instaliraju ometači signala.”

“O”, rekla je Valérie, u čijem se glasu negdje možda skrivao i nagovještaj kajanja.

“Ja se tomu zapravo divim.” Richard je ponovno prekinuo kratku tišinu.

Tatillon je prestao s prozorskom apatijom i okrenuo se prema ostalima. “Grosmallardova najbolja jela plijene okusom na prvu i naravno da je to u redu, ali važna je i drama prezentacije. Ono teatralno, vizualno. Ako svi mogu vidjeti fotografiju na Instagramu, drame više nema, šok se gubi.” Sada se počeo zagrijevati za tu temu, odbacio je uobičajenu ledenu superiornost i pokazao iskrenu strast. “U svojem najboljem izdanju Grosmallardova je hrana uzvišena, ali ujedno, ujedno, njegovo jelo pripovijeda priču onkraj genijalnosti okusa!”

“Pročitao sam to negdje!” rekao je Richard zanesen trenutkom.

“Ja sam to napisao”, objavio je Tatillon iz kojeg je i bez perike izvirao nagovještaj pompoznosti.

“Razumijem. Što, onda, nije valjalo s večerašnjim desertom? Čemu sva ta halabuka? Meni je desert izgledao zapanjujuće.”

Tatillon je tužno odmahnuo glavom. “Drama je bila prisutna, u to uopće nema sumnje, ali okus... nije.”

“Meni se sviđao.”

“Čak i parf-krema?”

“Da”, odgovorio je Richard nervozno osjećajući se kao da je upravo pao na nekom testu.

“Ali kozji sir...”

“Da?”

“Bio je to veganski kozji sir!” Čovjek je svoj bijes jedva uspijevaao držati pod kontrolom. “Objaviti da si ‘došao kući’, a onda svoj dom uvrijediti lažnim sirom!” Te je posljednje dvije riječi naprosto ispljunuo. “Veganski kozji sir nema ni okusa ni konzistencije dostojne jednog restorana, restorana michelinske klase. On je bezukusni varalica.”

“Jasno mi je.” Ama baš ništa nije razumio.

“Obećao nam je povratak slavi poslije svih tih godina; umjesto toga dobili smo...” Izgledao je kao da je ostao bez riječi. “Dobili smo neslanu šalu, komediju, farsu!”

Richardu se činilo da Tatillon neće napisati baš pozitivan osvrt, a nakon što je vidio Grosmallardovu reakciju te večeri, ne bi želio biti u blizini kada ga Grosmallard pročita. Razmišljao je o tome da pokuša obraniti tog muškarca, ali nije mogao ponuditi nikakvo stručno mišljenje. Spasio ga je mobitel koji je lovio korak s Valérienim porukama i ispaljivao različite tonove, od kojih jedan nije prepoznao.

“To je bio moj mobitel”, rekla je Valérie zaustavivši auto ispred Richardovih vrtnih vrata. Svi su izašli van, Richard uz ponešto poteškoća, Tatillon je iz prtljažnika izvadio svoj kovčeg, a Valérie je ispod Passepartoutova ležaja izvukla svoju torbu sa sitnicama za jedno noćenje. “Prtljagu sam ostavila u svojem autu”, rekla je. “Možemo se po nju vratiti sutra.” Richardu je nešto govorilo da će se ionako sutra vratiti, no potisnuo je tu misao jer mu je odjednom palo na pamet da je njezinu sobu u napadu osvetoljubive zluradosti dao Tatillonu.

“Su-periška”, rekao je pokušavajući si kupiti malo vremena da smisli kamo će sada smjestiti Valérie.

“Ma baš šteta.” Valérieno se lice ozarilo dok je gledala u zaslone svojeg mobitela. “Moj *rendezvous* za sutra je otkazan. Nažalost, vlasnik je umro. Prava šteta; doimao se jako dragim preko mobitela.”

“Vlasnik? Zar ti to, ovaj, znaš već...?” Richard se pokušavao kontrolirati.

“Da, u lovu sam na kuću.” Izjavila je to hladno, gotovo kao objavu za novine, i ulovio je njezin pogled, ali ništa iz njega nije uspio iščitati. “Moram se maknuti iz Pariza.” Ponovno je nastupila neugodna tišina, koju je prekinula Valérie. “Jadni *monsieur Ménard*”, rekla je nježno.

“Ménard? Jeste li rekli Ménard?” Tatillon je stajao pored vrata, čekajući da ih netko otvori.

“Da, čini se da je umro večeras.” Valérie je uzela Passepartoutovu torbu i pružila je Richardu.

“Vjerojatno je tako i bolje”, rekao je kritičar sarkastično. “On je Sébastiena Grosmallarda opskrbljivao sirom.”

Treće poglavlje

Richard je, kao i obično, stajao za svojim pultom za pripremu doručka trudeći se izgledati zaposleno. Ako su stari filmovi bili njegov bijeg iz stvarnosti, onda mu je stajanje u kuhinji svojeg pansiona, gdje se ili naslanjao na masivnu hrastovu površinu kao nekakav tudorski gostioničar ili pretvarao da briše nepostojeće okrugle tragove šalica za kavu, služilo kao prigoda u kojoj je mogao malo razmišljati. Ostavljao je dojam da je ondje, iako zapravo psihički nije bio prisutan. Pri ruci svakom gostu ako se pojavi kakav zahtjev, no izraza lica, nadao se, dovoljno odsutnog kako bi gost dvaput razmislio hoće li ga iznijeti. Doručku je ionako uskoro kraj, što je dobro, jer imao je mnogo toga na umu.

Trenutačno je imao dobru skupinu gostiju, ne toliko zahtjevnih kako nekad znaju biti. Bio je kod njega jedan *gay* par koji je ustao rano, želeći u danu posjetiti što je moguće više *chateauxa*. Dvojica jako pristalih muškaraca u ranim tridesetima, *messieurs* Jean i Olivier Fontaine koji su, kada je Richard otišao nahraniti svoje kokoši, što je bio trenutak koji je rezervirao za doista duboko razmišljanje, raščistili svoj stol i oprali svoje posuđe. Povremeno je čitao o vlasnicima pansiona i hotela koji su odbijali ugostiti *gay* parove zbog ovoga ili onoga zastarjelog načela koje on jednostavno nije razumio. Prema

njegovu iskustvu, *gay* parovi svoje su sobe uvijek ostavljali urednima, pospremljenima i apsolutno besprijeleknima. Da je mislio kako u dolini Follet postoji tržište samo za ružičaste eure, iskreno govoreći, odmah bi zgrabio tu priliku. Mladi su heteroseksualni parovi bili drukčiji. Obično u ranoj fazi veze muškarci su često osjećali potrebu udarati se šakom po prsima i žaliti se na nešto u stilu alfa-mužjaka dok su se žene, što im služi na čast, doimale kao da im je zbog toga pomalo neugodno. Osim toga, mladi heteroseksualci ovih su dana obično nosili te apsurdne brade zbog kojih su nalikovali na istraživače Arktika, što je značilo začepljene odvođe i beskrajn niz prigovora veličanstvene *madame* Tablier, njegove *femme de ménage* i križanke između žilave seoske žene i klupskog izbacivača.

No najproblematičniji su gosti bile obitelji. Krajičkom oka promatrao je obitelj za stolom u kutu. Kao što je bio slučaj i s mnogim drugim parovima, i ovo su bili zaposleni ljudi koji su se rijetko kada imali prigodu družiti i koji su se spustili iz Pariza da provedu jedan tjedan sa svojom djecom s kojom su se družili još i manje. Richardu je bilo bolno promatrati članove obitelji koji se međusobno zapravo ne poznaju i koji se onda prisiljavaju na nekoliko dana glumiti neku vrstu povezane skupine. Ni *madame* Tablier nije baš bila luda za obiteljima. Obitelji su značile djecu, a djeca su značila mrvice na njezinim besprijeleknim popločanim podovima ili otiske prstiju na zidovima. Sada je upravo izronila kroz dvokrilna vrata zveckajući usput svojim starim metalnim vjedrom olujna izraza lica, kao da su je pozvali počistiti nakon posebno razuzdanoga glazbenog festivala. Majka obitelji, debelo našminkana sitna plavokosa žena ošišana na bob, rekla je: “*Bonjour*”, a tako je pozdravio i njezin suprug, pročelav muškarac kojemu je ovratnik majice za ragbi stajao podignut. Oboje su gledali u svoju djecu, dječaka i djevojčicu, moderno odjevenu, kose još mokre ali počesljane, i oko usta umrljanu namazom od čokolade. Djeca su ignorirala svoje roditelje.

“Kako kažemo, djeco?” upitala je majka. Izraz njezina lica sugerirao je da će dadilja dobiti nogu čim se vrate kući.

“*Bonjour, madame*”, rekli su jednoglasno.

“Ha? O, da.” *Madame* Tablier na trenutak je ulovljena spuštenoga garda. “*Bonjour*. A sad, pripazite da vam ništ’ ne padne na pod.” Krenula je prema uskom stubištu, no prevalila je samo nekoliko stuba prije nego što je krenula unatraske kako bi propustila Augustea Tatillona. Nije se doimala impresioniranom pa je zveckajući odgacala uza stube.

Tatillon je ponovno imao svoj tupe na glavi, a s njim se vratio i nos u zraku, za što je Richard sada bio uvjeren da je manje rezultat bahatosti, a više pokušaj da glavu drži pod određenim kutom kako bi spriječio periku da klizne s nje. Tatillon je prišao otoku ponovno klizeći podom kao u restoranu večer prije.

“Jutro, *monsieur* Tatillon, nadam se da ste dobro spavali.” To su uvijek bile prve riječi koje je Richard ujutro upućivao svakom gostu, ponekad i više nego jednom, jer nije bio baš posebno vješt u neobveznom čavrljanju.

“Pa, ustao sam kasno, očito, pisao sam članak o Grosmaillardu.”

“A, pa je li dobro prošlo?”

“Koliko to osmrtnica već može”, rekao je zlokobno. “Iako je to sada možda neukusno; ovih dana ni u što ne možete biti sigurni.” Nagnuo se bliže. “Ovaj, u vezi s prošlom noći, *monsieur*...” Ušutio je, pokazao prema stropu, a Richard je pogledao uvis slijedeći njegov dugačak, koščat prst.

“U vezi s prošlom noći?” Zatim je shvatio da Tatillon pokazuje na svoju kosu. “O, o, razumijem. O, ne. Vaša je tajna sigurna kod mene. Diskrecija mi je srednje ime.”

“A diskrecija je”, Tatillon se nije mogao primaknuti više, “i srednje ime vaše žene?”

Moje žene? pomislio je Richard. Što bi, za ime svega, stotinama kilometara udaljena Clare imala veze s bilo čime? Zatim mu je svanulo i nije mogao ne pocrvenjeti. “O”, rekao je, “*madame*

d'Orçay, mislite, ona je... ovaj, ona je stara obiteljska prijateljica, da tako kažem.”

Tatillon se odmaknuo s iskrom grabežljivca u oku, podsjećajući Richarda na Shere Khana iz *Knjige o džungli*. “Kako zanimljivo”, zapreo je, gotovo oblizujući usne.

Richard se nije obazirao na to. “A sada, što se tiče doručka, *monsieur*. Mogu vam ponuditi na izbor nekoliko vrsta kruha i malo svježih kroasana. Ovdje ne odsjeda često tako slavan restoranski kritičar... Pripremio sam i”, sagnuo se, otvorio vrata pećnice te izvadio topao pladanj pokriven metalnim zvonolikim poklopcem, “u pećnici pečene divlje gljive punjene kajganom od jaja iz slobodnog uzgoja, na posteljici pulpe od rajčice u balzamičnom octu s kosanim vlasцем.” Poklopac je podignuo pokretom iskusnog mađioničara. “*Voilà!*” rekao je trijumfalno.

“Da.” Tatillon se ponovno primaknuo, pripremajući se odati još jednu tajnu. “Imate li malo Nutelle?” šapnuo je. “Ne mogu se zasititi te stvari; obožavam je. Samo malo Nutelle na prepečencu, hvala vam.” Okrenuo se odlazeći prema svojem stolu, a onda je pogledao preko ramena. “Nije vaša žena, kažete? Neobično — koškali ste se kao da ste u braku.”

Richard je poklopac polagano vratio na pladanj, ignorirajući pritom ljubomorne poglede pariške obitelji. *Pretpostavljam da je tako*, pomislio je — da se koškamo kao da smo u braku, hoće reći. Valérie je bila iznimno zovoljna kada je napokon doputovala, no onda, automobil joj se pokvario, pa je imala puno pravo ponašati se tako. A što se tiče događaja s Grosmallardom, samo zato što je njegov slavni desert poslužen s veganskim sirom, to sigurno nije kraj svijeta? Richard je, naravno, vrlo dobro znao općeniti stav Francuza prema veganskoj hrani; bilo je to donekle slično stavu Britanaca kada ugledaju nekoga da u čaj dodaje mlijeko prije vruće vode. Mi znamo da se to događa, ali ne želimo to gledati, hvala lijepa. No Fabrice Ménard, opskrbljivač sirom, naširoko hvaljen opskrbljivač sirom, kad smo već kod toga, više nije na ovome svijetu. Doimalo se to neobičnom

koincidencijom, no moglo je biti i sasvim nevino. Ménarda je poznavao površno te unatoč velikom uspjehu njegova obrta, čak međunarodnom, uvijek se doimao kao ustrašeni čovječuljak, slabašan i u fizičkome smislu.

Objasnio je to Valérie večer prije kada mu je pokazala poruku koju je primila. Poslao ju je bio Hugo Ménard, sin:

Kuća više nije dostupna. Moj otac je umro, pa je više nismo prisiljeni prodati. H. MÉNARD.

Čak i prema Richardovu mišljenju, bila je to poruka koja je izazivala mnogo pitanja, umjesto da zaključi temu. Kao prvo, bila je poslana neumjesno brzo te iako je Richard tomu pridavao previše značaja, doimala se kao da sugerira kako stariji Ménard nije znao za predstojeću prodaju kuće s vlastitog imanja. I taj izraz “više nismo prisiljeni prodati” – obrt mu je cvjetao, bio je kralj proizvođača sira u dolini poznatoj po kozjem siru. Sve je to doista bilo intrigantno i Richard je Valérie poznavao dovoljno dobro kako bi znao da neće pustiti da sve ostane na tome. Znao je i to da će i njega uplesti u priču. Bio je svjestan kako će se zubima i noktima boriti da se iskoprcra, da će od svojega nevoljkog pristajanja napraviti pravu predstavu, no da duboko u sebi obožava što ga Valérie neće htjeti pustiti na miru. Zato i nije spavao. Zato, i zbog činjenice da je Valérie d’Orçay spavala u susjednoj sobi, u krevetu njegove kćeri, i da traži kuću u blizini.

Pariška je obitelj ustala od stola, djecu su ponovno preko-rena, ovoga puta zato što su strugala stolcima po podu umjesto da ih odignu pri ustajanju. Čim su otišli, Richard je pladanj ponovno izvadio iz pećnice. Ako to jelo nitko ne želi, može ga pojesti i sâm. Uklonio je poklopac, ovoga puta bez ikakvog užitka, njegov je trud bio uzaludan.

“O, Richarde!” Valérie je, kao i uvijek, otvorila vrata a da on to nije primijetio. “Je li to za mene? Izgleda slasno. Jutro, *monsieur*.” Kimnula je Tatillonu koji je blejao širom otvorenih usta s

komadom prepečenca pokrivenog čokoladom na pola puta do njih, kada je prošla pored njega da priđe drugom stolu. Toga je jutro izgledala kao prava Audrey Hepburn. Na sebi je imala crne kapri hlače, crne balerinke i prevelik breton pulover. Sunčane je naočale zabacila na vrh glave gdje su se uredno ugnijezdile u opuštenoj pundi, a preko ruke prebacila je slamnatu torbu u kojoj je sjedio Passepartout, zaključni modni dodatak. Dok je prolazila, prepečenac premazan čokoladom i dalje je lebdio komično blizu Tatillonovih usta. Da su se nalazili u crtiću, njegov bi se tupe podignuo i zavrteo oko svoje osi.

Polagano se pribrao dok je Richard posluživao Valérie toplim doručkom. "Pridružiti ću ti se za sekundu", rekao je dovoljno glasno da ga čuje Tatillon. "Idem samo pristaviti još malo kave."

"Mogu li, molim te, dobiti i zdjelicu vode za Passepartouta?"

"Odmah stiže." Odavno su bili prošli oni dani u kojima je Richard pokušavao objasniti Valérie da kućni ljubimci nisu dobrodošli u salonu u kojem se služi doručak, a ni u spavaćim sobama, kad smo već kod toga, no Valérie je samo gledala u njega kao da savršeno dobro razumije pravila, no kao da Passepartout nije samo pas i kućni ljubimac, već dio obitelji i da se zato ta pravila na njega ne odnose. Bila je to jedna od mnogih bitaka koje su se vodile i u kojima je Valériena logika redovito pobjeđivala. No kao što je Richardu njegov otac uvijek ponavljao, nije bilo važno pobijediti, nego sudjelovati. Čak i ako je poraz bio neumitan.

Tatillon je zavodljivo polagano ustao od stola i svoj tanjur pokrio ubrusom. Došetao je do Valérie pazeći da pritom susretne Richardov pogled. "*Madame*, jutros izgledate upravo očaravajuće", zapreo je.

"Hvala vam", odgovorila je kako to može samo žena koja neprestano sluša slične opaske.

"*Madame*, pozvan sam večeras na objed u još jedan obližnji restoran. Što da vam kažem, samo rad, rad, rad! No bilo bi mi

iznimno drago kada biste mi se mogli pridružiti. Nadajmo se da će večera proći uspješnije od jučerašnje.”

Valérie se ozareno nasmiješila Tatillonu. “Bilo bi mi zadovoljstvo, *monsieur*, hvala vam.” Pogledala je na svoj sat kada se Tatillon okrenuo prema Richardu s izrazom pobjede na licu. “Jesmo li slobodni otići na večeru, Richarde?” upitala je skrivena od pogleda dok je Richard promatrao kako se muškarčevo lice snuždilo.

“Da, mislim da jesmo. To je jako ljubazno od vas, *monsieur*. Hoćete li prikupljati informacije za još jednu kritiku?” upitao je ne trudeći se skriti svoje zadovoljstvo tom pobjedom.

“Da”, odgovorio je čovjek ravnodušno i krenuo prema stubama. “Dakle, vidimo se večeras.” Nije se trudio skriti svoju zlovolju.

“Da ponesem malo Nutelle?” šapnuo je Richard dok se Tatillon penjao prema svojoj sobi.

Valérie je podignula pogled. “Što si rekao?”

“Ništa”, odgovorio je i sjeo s dvjema šalicama kave.

Madame Tablier ponovno je dozveckala stubama i odmah se zagledala u *Passepartouta*. “O, vratio si se, zar ne?” Suzila je oči. “Nisam primijetila pseće dlake u sobama.”

“*Bonjour, madame.*” Valérie je ustala i poljubila je u oba obraza te potpuno razoružala ženu. “Prošle sam noći spavala u kući...”

“U sobi moje kćeri”, dodao je Richard odmah.

“Hmmm, još sumnjivih događaja, rekla bi, baš kao i prošli put. No, bilo kako bilo, ne sviđa mi se onaj tip kojeg sam upravo upoznala na stubama, koji ostavlja čokoladne otiske prstiju na mojoj ogradi...” Nastavila je čavrljati sama sa sobom, odlazeći van.

“A sada, Richarde,” rekla je Valérie s iznenadnom užurbanošću u glasu, “odlučila sam ipak otići na Ménardovo imanje.” Zinuo je da je prekine. “Nema ti smisla prepirati se sa mnom. Ne sviđa mi se ton one primljene poruke.”

“Ni brzina kojom je isporučena.”

“Ni njezina brzina, upravo tako, Richarde.”

“Pa želiš vlastitim očima provjeriti što se događa.”

“Pa želim provjeriti vlastitim očima. O.”

“Što, reći ćeš da nisi primila poruku?”

Pogledala je u svoj doručak. “Nažalost, odgovorila sam. Rekla sam da mi je jako žao, i tomu slično.”

“Ah. Dakle, ne možeš se jednostavno pojaviti ondje?” Nekoliko su sekunda sjedili u tišini dok je Valérie prebirala po svojoj hrani.

“Slušaj,” rekao je Richard smireno, “prije nekoliko tjedana razgovarao sam s Ménardom. Dogovarali smo se o tome da me opskrbljuje onim svojim šminkerskim jogurtima...”

“I?” U njezinim je očima bljesnulo uzbuđenje.

“I, ništa, zapravo, bio je to samo jedan od onih ugladenih razgovora uz aperitiv. Ništa nije proizašlo iz toga.” Doimala se razočaranom. “Ali”, započeo je, a onda upitao užurbano, “oni te nikada nisu vidjeli, je li tako?”

“Ne, nikada.”

“Pa, s obzirom na to da ionako moramo proći onuda kako bismo pokupili tvoj auto, mogao bih jednostavno navratiti, upitati je li još razmišljao...” Trijumfalno je otpio gutljaj kave koja je bila previše vruća za otpijanje.

“O, Richarde!” uzviknula je i odložila vilicu. “Briljantno!”